

«Своя правда» зв'язана со множеством факторов, формирующих мировоззрение, среди которых выделим основные:

1) *социально-психологические факторы* (принадлежность индивида к определенной национальной и этнической общности, социальной группе, семье, а также обусловленность индивидуальной психикой человека);

2) *средства, обеспечивающие превращение объективных факторов в содержание мировоззренческой культуры* (образовательные, научные и воспитательные учреждения, средства массовой информации, Интернет и пр.);

3) *условия, создающие предпосылки формирования определенного типа мировоззрения* (политические, экономические, правовые отношения);

4) *здоровый смысл как неформальный критерий рациональности действия, оценки, познания.*

В стремлении постигнуть мир в его значимости для самого человека, правда предполагает не только знания о феноменах этого мира, но и включает в себя их эмоционально-чувственное переживание в соответствии с потребностями, интересами, идеалами, взглядами и целями.

Правда, как и действительность, которую она отражает, многообразна. В отличие от гносеологической истины, которая, как известно, конкретна.

Бibliографические ссылки

1. Куликов С. Б. Онтологические предпосылки смысловых вариаций понятия истины (на материале западной философии) / С. Б. Куликов. – Автореферат дис. ... канд. филос. наук. 09.00.01. – Томск, 2004. – 16 с.
2. Рабинович П. М. Истина у праві / П. М. Рабинович // Юридична енциклопедія : в 6 т. / Редкол.: Ю.С. Шемшученко та ін. – К. : Укр.енцикл., 1999. – Т. 2.
3. Гудинг Д. Людина та її світогляд: у пошуках істини і реальності / Д. Гудинг, Дж. Леннокс. – Т. 2. – К. : УБТ, 2006.

Надійшла до редколегії 14.01.11

УДК 165.642

Л. Ю. Кримчак

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ЯК СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА УМОВА АДАПТАЦІЇ УЧНІВ-СИРІТ ДО НАВЧАННЯ У ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Висвітлено зміст психолого-педагогічного супроводу як умови адаптації учнів-сиріт до навчання у професійно-технічних навчальних закладах, який відіграє значну роль у підготовці цієї молоді до самостійного життя та успішної соціалізації в соціумі.

Ключові слова: супровід, психолого-педагогічний супровід адаптації учнів-сиріт ПТНЗ, принципи комплексного та особистісно-орієнтованого підходу.

Освещено содержание психолого-педагогического сопровождения как условия адаптации учащихся-сирот к обучению в профессионально-технических учебных заведениях, которое играет большую роль в подготовке этой молодежи к самостоятельной жизни и успешной социализации в социуме.

Ключевые слова: сопровождение, психолого-педагогическое сопровождение адаптации учащихся-сирот ПТУЗ, принципы комплексного и личностно-ориентированного подхода.

© Кримчак Л. Ю., 2011

The maintenance of psychological and pedagogic support as conditions of adaptation of students-orphan to training in colleges educational establishments which plays large role in preparation of this youth for independent life and successful socialization in society is shined.

Keywords: support, psychological and pedagogic support of adaptation of student-orphan of college's educational establishments, principles of complex and personality-oriented approach.

Адаптація учнів-сиріт до навчання у професійно-технічних навчальних закладах (далі – ПТНЗ) є складним, системним процесом, що одночасно відбувається за декількома напрямками, на декількох рівнях, за якими здійснюється перебудова системи відносин і засобів взаємодії особистості з навчальним середовищем. Потреба цієї молоді до внесення змін у багаторічний, звичний стереотип попереднього навчання в закладах інтернатного типу, прийняття нової системи орієнтацій, інших принципів організації; засвоєння нової соціальної ролі – усе це супроводжується негативними переживаннями та реакціями, нервовими зривами учнів-сиріт.

Тому у даній статті ми гіпотетично припускаємо, що психолого-педагогічний супровід, організований на принципах комплексного та особистісно-орієнтованого підходів, здатний стати головною умовою успішної адаптації випускників закладів інтернатного типу до навчання в ПТНЗ, що допоможе означеній категорії молоді подолати труднощі під час входження до навчального середовища, сприятиме особистістному розвитку й самовдосконаленню, подальшій соціалізації в суспільстві.

На наш погляд, така постановка проблеми виправдана й перспективна, оскільки є закономірним розвитком тенденції, що розпочата в педагогічній теорії і практиці з середини 90-х рр. ХХ ст. і пов'язана із концепцією супроводу як нового напрямку при наданні допомоги дітям (їх оточенню), що опинилися у складних життєвих обставинах, і яка активно розробляється в Україні сьогодні.

Звертаючись до етимології терміна «супровід», знаходимо, що у тлумачно-мисловому словнику: «...супроводжувати – це йти, їхати разом з ким-то у якості супутника або проводжатою» [2, с. 611].

Щодо змістовної сутності поняття супроводу важливим для нас є його визначення О. Казаковою, яка вважає, що «супровід – це допомога суб'єкту у прийнятті рішень у ситуаціях життєвого вибору, це складний процес взаємодії супроводжувача та дитини, яку супроводжують, результатом якого є прогрес у розвитку дитини» [1].

Безумовно, ми погоджуємося з цим і вважаємо, що у нашому випадку, супровід може бути визначений як допомога учням-сиротам у здійсненні життєво важливого вибору та формуванні коригуючого і спрямовуючого поля їх розвитку після навчання в деприваційних умовах закладів інтернатного типу.

Враховуючи вищезазначене, на наш погляд, психолого-педагогічний супровід процесу адаптації учнів-сиріт до навчання в ПТНЗ – це система взаємопов'язаної діяльності усіх суб'єктів навчання, яка спрямована на забезпечення ефективної взаємодії учнів-сиріт з навчальним середовищем, що сприяє їх навчальному й особистістному розвитку, самовдосконаленню й самореалізації в подальшому самостійному житті.

Особливістю застосування психолого-педагогічного супроводу в ПТНЗ є те, що: по-перше, оснований на комплексному та особистісно-орієнтованому підходах, психолого-педагогічний супровід являє собою систему, яка має мету, завдання та етапи, відповідні технології та методи (інструментарій), кінцевий результат; по-друге, якість супроводу як процесу, як цілісної системи визначають певні базові принципи – визнання особистості учня-сироти як соціальної цінності; поваги до його унікальності, своєрідності та самобутності; ставлення до індивіда як до суб'єкта власного розвитку; врахування основних закономірностей процесу його самовдосконалення, загальну орієнтацію на особистість кожного учня-сироти як на мету, суб'єкт і результат професійно-технічної освіти.

Розглядаючи психолого-педагогічний супровід адаптації учнів-сиріт до навчання в ПТНЗ, слід зазначити, що він має ґрунтуватися на засадах суб'єктності

індивіда, визнання ним права впливати на хід навчальної діяльності на всіх її етапах: мотиваційному, змістовно-операційному, рефлексивному, що передбачає пристосування процесу навчання до особистості-сироти, а не навпаки, як у традиційному навчанні.

Слід зазначити, що мета психолого-педагогічного супроводу (у нашому випадку) спрямована на успішну адаптацію учнів-сиріт до навчання в ПТНЗ, тому що саме адаптація детермінує гармонійність їх всебічного як особистісного, так і навчального розвитку.

Особливістю психолого-педагогічного супроводу в адаптаційній роботі з учнями-сиротами виступає його мотиваційно-цільова спрямованість і позиції учасників навчального процесу, яка пов'язана з перетворенням, по-перше, учня-сироти в справжнього суб'єкта навчального процесу, який повноцінно реалізує у ньому свій навчальний досвід, свою індивідуальність, по-друге, перетворенні інженерно-педагогічних працівників – в організаторів, координаторів навчальної діяльності, в зв'язуючу ланку між учнем-сиротою і особливостями навчання в ПТНЗ, що забезпечує входження індивіда до ПТНЗ і самовизначення в ньому.

Таким чином, супроводжувальний підхід, на наш погляд, сприятиме позитивному перебігу адаптаційних до навчання процесів на всіх його рівнях: психофізіологічному, власне навчальному, особистісному та соціально-психологічному.

Що стосується змістовно-операційного компонента психолого-педагогічного супроводу, то він має бути спрямованим на задоволення учнем-сиротою власної навчальною діяльністю, формування для його успішного навчання особистісно значущих способів навчання з урахуванням суб'єктивного досвіду індивіда; вироблення світогляду, самостійності, відповідальності, саморозвитку, самовизначення, творчості; охоплювати, з одного боку, все те, що потрібно молодій людині для особистісного розвитку, а з іншого – для успішного її навчання, навчальногенезу взагалі та адаптації до навчання в ПТНЗ зокрема.

Реалізація психолого-педагогічного супроводу відбувається через діяльність, яка має як зовнішній, так і внутрішній зміст, що виявляється в співробітництві, саморозвитку суб'єктів цього процесу, виявлення як особистісних функцій учнів-сиріт, так і функціональних обов'язків соціального педагога, який організовує роботу з цією молоддю в умовах ПТНЗ.

Спираючись на результати досліджень О. Бондаревської, І. Якиманської, до особистісних функцій вихованців інтернатних закладів, що навчаються в ПТНЗ, можна віднести такі: функції відповідальності, що включають в себе мотиваційне обґрунтування життєдіяльності, морального вибору; функція самореалізації, до яких належать функції творчості, свободи, самостійності, змагання з життєвими перепонами тощо; рефлексивні, які забезпечують свідомопошукову діяльність учнів-сиріт, розвиток образу «Я», автономність мети освіти, виходячи з осоновних особистісних функцій.

Повнота зазначених функцій, їх представленість у навчальній діяльності можуть бути свідченням того, що психолого-педагогічний супровід досяг особистісного рівня функціонування учня-сироти й саме актуалізованість цих функцій виявляє і забезпечує подальшу адаптованість молоді людини до навчання в ПТНЗ.

Отже, психолого-педагогічний супровід в ПТНЗ забезпечить успішну адаптацію учнів-сиріт до навчання, якщо він організований таким чином, щоб активізувати механізм особистісного розвитку кожного учня-сироти. Це можливо тільки за умови використання особистісно-орієнтованих засобів, технологій організації навчального процесу.

Основними вимогами до особистісно-орієнтованих технологій навчання, спираючись на думку вчених (І. Якиманська, Л. Кандрашова та ін.), можна визначити наступні: цільова установка на розвиток особистості; опора на суб'єктивний досвід індивіда; інтеграційна єдність форм, методів та засобів

навчання; взаємодія учнів з інженерно-педагогічними працівниками; індивідуальний стиль педагогічної діяльності.

Разом з тим необхідно враховувати, що реалізація особистісно-орієнтованих технологій під час психолого-педагогічного супроводу повинна забезпечуватися дотриманням наступних умов:

- наявність чіткої та діагностично заданої мети навчання, тобто вимір уявлення про очікуваний результат;
- надання для вивчення навчального матеріалу у вигляді системи пізнавальних та практичних завдань, ситуацій, проектів, вправ та ін.;
- наявність достатньо стійкої послідовності, логіки, етапів виконання навчальних завдань;
- вказання способів взаємодії учасників навчального процесу;
- мотиваційне забезпечення учнів-сиріт та учіння, заснованого на реалізації їх особистісних функцій в цьому процесі;
- організація занять у малих групах на основі діалогу, імітаційних ролевих ігор, тренінгів, круглих столів тощо.

Що стосується критеріїв, які допоможуть оцінити ефективність впроваджених у психолого-педагогічний супровід засобів, можна, на нашу думку, визначити такі:

- створення сприятливого психолого-педагогічного клімату в групі шляхом організації такого навчального середовища, яке б заохочувало й спонукало учнів-сиріт до взаємодії, взаємної довіри;
- підвищення мотивації до навчання, мотивації навчальної діяльності;
- використання, крім традиційних, нетрадиційних, інтерактивних методів і технік навчання;
- створення рефлексивного середовища: в мисленні – завдяки вирішенню проблемно-конфліктних ситуацій, в діяльності – через формування установки на кооперування, а не на конкуренцію, у спілкуванні – завдяки розвитку гуманних стосунків, які забезпечують доступність власного досвіду для іншого та відкритість досвіду для себе;
- досягнення успіху, задоволення пізнавальних потреб і потреби у самореалізації;
- успішність опанування навчальними дисциплінами;
- відсутність факторів ризику для здоров'я;
- зміна змісту навчання і позиції інженерно-викладацького складу.

Отже, реалізація концепції психолого-педагогічного супроводу, основу якої складатимуть принципи комплексного та особистісно-орієнтованого підходу, забезпечить, на наш погляд, успішну адаптацію учнів-сиріт до навчання в ПТНЗ.

Резюмуючи вищевикладене, ми наголошуємо на тому, що психолого-педагогічний супровід слід розглядати як соціально-педагогічну умову успішної адаптації учнів-сиріт до навчання в ПТНЗ, зміст якої спрямовано на інтегрування зусиль усіх суб'єктів навчального процесу: учнів-сиріт, які стикаються з труднощами під час свого входження до ПТНЗ, їх опікунів, інженерно-педагогічних працівників й адміністрації даного закладу, однокласників, значущих однолітків, – та дозволяє, на наш погляд, зробити процес адаптації випускників інтернатних закладів до навчання в ПТНЗ більш успішним та результативним.

При цьому ми розуміємо, що на сьогоднішній день «навчання учнів-сиріт в ПТНЗ це своєрідний «трамплін», який надає можливість забезпечити через навчальний та особистісний розвиток, через сформованість вмінь у цієї молоді розробляти та втілювати певні стратегії поведінки з різними сторонами оточуючого середовища, підготувати її до самостійного життя, успішної соціалізації в соціум. Саме тому вважаємо, що впровадження психолого-педагогічного супроводу у соціально-педагогічну діяльність ПТНЗ сприятиме комплексному і позитивному вирішенню проблеми адаптації учнів-сиріт до навчання.

1. Казакова Е. И. Особенности психолого-педагогического и медико-социального сопровождения учащихся специальной (коррекционной) школы-интерната [Электронный

ресурс] / Е. И. Казакова. – Режим доступа: [http:// festival.1september.ru/2004-2005/index.php?numb_artic=211161](http://festival.1september.ru/2004-2005/index.php?numb_artic=211161)

- Ожегов С. И. Словарь русского языка : [ок. 57 тыс. слов] / С. И. Ожегов. – 20-е изд., стереотип. – М. : Рус. яз., 1988. – 750 с.

Надійшла до редколегії 28.01.11

УДК 1(091)

О. В. Кулик

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ ЙОГАННА ЛОТСЬКОГО

Проаналізовано та систематизовано соціально-філософські погляди мислителя XIX ст. Йоганна Лотського. Аргументовано належність цього автора, котрий народився в українському місті Львові, до традицій західноєвропейського Просвітництва.

Ключові слова: Й. Лотський, соціальна філософія, Просвітництво, історія філософії, гуманізм.

Проанализированы и систематизированы социально-философские взгляды мыслителя XIX в. Йоганна Лотского. Аргументирована принадлежность этого автора, который родился в украинском городе Львов, к традициям западноевропейского Просвещения.

Ключевые слова: И. Лотский, социальная философия, Просвещение, история философии, гуманизм.

In this article analyses and systemizes socio-philosophical views of the thinker of XIX century Johann Lhotsky. Belonging of this author who originated from Ukrainian city L'viv is argued to traditions of West-European Enlightenment.

Keywords: J. Lhotsky, Social Philosophy, Enlightenment, History of Philosophy, humanism.

У XIX ст. Й. Лотський був досить відомим у Відні та Лондоні, де він друкував свої наукові праці; багато про нього говорили і в Австралії, де він збентежив місцеве інтелектуальне життя. В Україні про нього нічого не було відомо ані тоді, ані зараз, хоча Лотський народився саме в українському місті – у Львові. Дана стаття покликана привернути увагу українського наукового співтовариства до цієї колоритної постаті та розробити основи для подальшого дослідження теоретичної спадщини Лотського.

Отже, народився Лотський 1795 р. у Львові (Лемберг), що тоді був частиною Австро-Угорської імперії. Він навчався в учбових закладах Львова, Праги, Берліна, Ляйпцига тощо. Докторський ступінь Йоганн Лотський отримав з філософії за дисертацію про метафізичні основи політики [4, с. 8]. Це відбулось у 1819 р. в провідному центрі німецької ідеалістичної філософії – в Йенському університеті, де на початку XIX ст. працювали викладачами, наприклад, Гегель, Фіхте, Шеллінг, Шиллер. У 1821 р. Лотський публікує книгу, зміст та сама назва якої яскраво маніфестує його світоглядну позицію – «Про Просвітництво, Культуру, Розвиток як найвищі цілі у житті Людства» [1, с. 286]. Філософські погляди Йоганна Лотського формувалися на ґрунті комплексу ідей саме Просвітництва.

Як цілком справедливо зауважував у «Критиці чистого розуму» І. Кант, гаслом Просвітництва був заклик: «Май мужність користуватися власним розумом!». Лотський мав таку мужність, однак, це привнесло в його життя чимало випробувань. У 1822–1828 рр. він був ув'язнений у Віденській тюрмі. Хоча свою роботу «Про Просвітництво...» Лотський і супроводив підзаголовком «Фантазія доктора Й. Лотського», ідеї, що містилися у цій книзі, були, на думку